

آینده ارزش‌ها

تألیف:

جمعی از نویسندگان

به کوشش:

دکتر محمدرضا احمدی طباطبائی

مترجمان (به ترتیب حروف الفبا):

مهرناز پیروزی‌پک - حسین جهرانی مقدم - محمدحسین خادی

هنگامه خسروانی هریعی - محمدرضا سعید آبادی - کاووس سپیدامامی

انتشارات دانشگاه امام صادق (علیه السلام)
تهران: بزرگراه شهید چمران،
پل مدیریت
تلفکس: ۸۸۳۷۰۱۴۲
صندوق پستی: ۱۵۹-۱۴۶۵۵
E-mail: isu.press@yahoo.com
فروشگاه اینترنتی:
www.ketabesadiq.ir

فروشگاه امام صادق

آینده ارزش ها ■ تألیف: جمعی از نویسندگان ■ به کوشش: دکتر محمدرضا احمدی طباطبایی
ناشر: دانشگاه امام صادق (ع) ■ ویراستار ادبی: مریم گراییان ■ چاپ اول: ۱۳۹۰
قیمت: ۵۵۰۰۰ ریال ■ شمارگان: ۱۵۰۰ نسخه ■ چاپ و صحافی: زلال کوثر
شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۲۱۴-۰۶۶-۱

همه حقوق محفوظ و متعلق به ناشر است.

عنوان و نام پدیدآور: آینده ارزش‌ها به کوشش محمدرضا احمدی طباطبایی

مشخصات نشر: تهران: دانشگاه امام صادق (ع)، ۱۳۹۰.

مشخصات ظاهری: ۲۹۸ ص.

شابک: ۵۵۰۰۰ ریال: ۹۷۸-۶۰۰-۲۱۴-۰۶۶-۱

وضعیت فهرست نویسی: فیا

یادداشت: عنوان اصلی:

The future of values : 21st century talks, 2004

موضوع: اخلاق

موضوع: ارزش‌ها

شناسه افزوده: احمدی طباطبایی، محمدرضا، ۱۳۳۲ -

شناسه افزوده: دانشگاه امام صادق (ع)

ردیف‌بندی کنگره: ۱۳۹۰/۱۲/۸۱ B1۱

رده بندی دیویی: ۸/۱۲۱

شماره کتابشناسی ملی: ۶۳۲۵۳۲۲

فهرست مطالب

۱۳		سخن ناشر
۱۵		مقدمه

۲۵		فصل ۱. جهانی سازی و انقلاب سوم صنعتی
		مترجم: دکتر حسین حیرانی مقدم

۲۷		۱-۱. جهانی سازی و مخالفت هایش (پل کندي)
----	-------	---

۲۸		۱-۱-۱. حذف شده در دنیای جهانی شده
----	-------	-----------------------------------

۲۹		۲-۱-۱. اینترنت به عنوان ابزار توسعه
----	-------	-------------------------------------

۳۱		۲-۱. جهانی سازی، صلح و سیاست های جهانی (جک دریدا)
----	-------	---

۳۲		۱-۲-۱. مفهوم جهانی سازی
----	-------	-------------------------

۳۵		۲-۲-۱. جهان: مفهومی متولد شده از نسل ابراهیم
----	-------	--

۳۸		۳-۲-۱. پایان کار - شکل نهایی جهانی سازی؟
----	-------	--

۴۶		۴-۲-۱. عفو
----	-------	------------

۵۰		۵-۲-۱. صلح
----	-------	------------

۵۲		۶-۲-۱. مجازات مرگ
----	-------	-------------------

۵۳		۳-۱. علم، فن آوری و جهانی سازی (فرانسیسکو سگاستی)
----	-------	---

۵۳		۱-۳-۱. برداشت های جهانی سازی شمال و جنوب
----	-------	--

- ۵۵ ۱-۳-۲. نظم جهانی گسسته
- ۵۷ ۱-۳-۳. باز تعریف توسعه و پیشرفت
- ۵۹ ۱-۳-۴. فناوری‌های جدید و فرهنگ
- ۶۰ ۱-۴-۴. عنصر دسترسی (جرمی ریفکین)
- ۶۱ ۱-۴-۱. انقلابی اقتصادی
- ۶۳ ۱-۴-۲. از بازارها تا شبکه‌ها
- ۶۵ ۱-۴-۲. از مالکیت تا دسترسی
- ۶۸ ۱-۴-۴. محافظت محیطی بهتر
- ۷۱ ۱-۴-۵. تسهیم ضرر و زیان احتمالی
- ۷۲ ۱-۴-۶. افزایش تمرکز قدرت
- ۷۳ ۱-۴-۷. وقت پول است
- ۷۶ ۱-۴-۸. تهدید فرهنگ به‌عنوان کالا
- ۸۲ ۱-۵-۵. آیا فرهنگ تهدید می‌شود؟ (مایکل سر)
- ۸۴ ۱-۵-۱. گناه ساسیونی
- ۸۶ ۱-۵-۲. سه معنای کلمه «فرهنگ»
- ۸۸ ۱-۵-۳. قلمرو فرهنگ
- ۹۰ ۱-۵-۴. جهانی سازی فرهنگی و صیانت از تنوع
- ۹۱ ۱-۶-۶. جنونی رام شده (داریوش شایگان)
- ۹۱ ۱-۶-۱. جهانی سازی و چهره جدید فرهنگ
- ۹۳ ۱-۶-۲. اتصال درونی
- ۹۸ ۱-۶-۳. گوناگونی فرهنگی
- ۹۹ ۱-۷-۷. بازسازی فرهنگ (الین تورین)
- ۱۰۰ ۱-۷-۱. هجوم اقتصادی و فرهنگی غرب
- ۱۰۱ ۱-۷-۲. انفصال غیر قابل برگشت از گذشته
- ۱۰۳ ۱-۷-۳. پست مدرنیته (فرانوگرای) یا بازسازی؟
- ۱۰۶ ۱-۷-۴. آینده زیان‌ها

- ۸-۱ استعمارگری، جهانی سازی و آینده زبان‌ها (سلیکوکو. س. مافوین)..... ۱۰۷
- ۱-۸-۱ سه نوع استعمار..... ۱۰۸
- ۲-۸-۱ استعمار از طریق تجارت برده..... ۱۰۸
- ۳-۸-۱ استعمار مهاجر..... ۱۰۸
- ۴-۸-۱ استعمارگری استعماری..... ۱۱۰
- ۵-۸-۱ محور زبان‌ها..... ۱۱۱
- ۹-۱ زندگی، مرگ و رستاخیز زبان‌ها (کلودی هگگ)..... ۱۱۴
- ۱-۹-۱ قدرت بیان به عنوان خصلت منحصر انسان..... ۱۱۵
- ۲-۹-۱ تکثیر زبان‌ها..... ۱۱۷
- ۳-۹-۱ مرگ زبان‌ها..... ۱۱۸
- ۴-۹-۱ مرگ به واسطه انقراض فیزیکی..... ۱۱۸
- ۵-۹-۱ تحمیل یک الگوی خارجی..... ۱۲۰
- ۶-۹-۱ شکست ارسال..... ۱۲۱
- ۷-۹-۱ جاذبه زبان‌های موقر..... ۱۲۳
- ۸-۹-۱ مُد و تکبر..... ۱۲۵
- ۹-۹-۱ رستاخیز زبان‌ها..... ۱۲۵
- ۱۰-۹-۱ یک رستاخیز: زبان عبری..... ۱۲۷
- ۱۱-۹-۱ ادغام زبانی - آینده زبان‌ها..... ۱۲۹

فصل ۲. قرارداد طبیعی و آینده توسعه..... ۱۳۱

مترجم: کاووس سیدامامی

- ۱-۲ قرارداد طبیعی و توسعه در قرن بیست و یکم (زورم بنده)..... ۱۳۳
- ۱-۱-۲ محدودیت‌های قرارداد اجتماعی..... ۱۳۳
- ۲-۱-۲ مبانی قرارداد طبیعی..... ۱۳۵
- ۳-۱-۲ آیا طبیعت یک "شخص حقوقی" است؟..... ۱۳۹

- ۱-۲-۴. کلیدواژه‌های قرارداد طبیعی ۱۴۱
- ۲-۲. آینده تنوع زیستی (توماس ادیامبو) ۱۴۳
- ۲-۲-۱. شراکت ناگزیر میان تنوع زیستی و تکنولوژی‌های زیستی ۱۴۴
- ۲-۲-۲. نظام‌های جدید ۱۴۷
- ۲-۲-۳. قابلیت حق ثبت ۱۴۸
- ۲-۲-۴. برنامه‌های پژوهشی از سوی اجتماع برای عقلانی کردن مخالفت ۱۴۸
- ۲-۲-۵. حقوق کشاورزان ۱۴۹
- ۲-۲-۶. متعادل ساختن تقاضاهای مربوط به حق ثبت ۱۴۹
- ۲-۲-۷. به ثبت رساندن ژن‌ها ۱۵۰
- ۲-۲-۸. شریکان برابر در نوآوری ۱۵۰
- ۲-۲-۹. الگوی میراث جهانی ۱۵۱
- ۲-۳. محیط زیست و توسعه در گذار به دهه ۲۰۲۰ (مصطفی تولبا) ۱۵۳
- ۳-۱-۱. توسعه پایدار ۱۵۳
- ۳-۲-۲. چالش‌ها در قرن بیست و یکم ۱۵۴
- ۳-۳-۲. چالش‌های اجتماعی - اقتصادی و سیاسی ۱۵۴
- ۳-۳-۴. چالش‌های زیست محیطی، علمی و فنی ۱۵۶
- ۳-۵-۰. حوزه‌های عمل ۱۵۸
- ۳-۶-۲. نتیجه‌گیری ۱۶۰
- ۴-۲. تنظیم قراردادی فرهنگی برای قرن بیست و یکم ۱۶۰
- ۵-۲. در دفاع از یک قرارداد فرهنگی (آلن تورن) ۱۶۳
- ۵-۲-۱. از حقوق سیاسی تا حقوق فرهنگی ۱۶۳
- ۵-۲-۲. قراردادهایی برای ارتباطات ۱۶۵
- ۶-۲. آینده تکثرگرایی فرهنگی چیست؟ (هله بژی) ۱۶۷
- ۶-۱-۱. اشتیاق‌های فرهنگی ۱۶۸
- ۶-۲-۲. از طرح موضوع حقوق بشر گریزی نیست ۱۷۱
- ۶-۳-۲. آیا ارتباطات ابزار هم‌آوایی فرهنگ‌هاست؟ ۱۷۳

- ۱۷۶..... ۲-۶-۴. شرط اخلاقی
- ۱۷۹..... ۲-۷-۷. فرهنگ در قرن بیست و یکم (ادوارد پورته یا) "مشابه سازی" یا "دورگه سازی"؟
- ۱۸۰..... ۲-۷-۱. فرهنگ در جهان امروز
- ۱۸۳..... ۲-۷-۳. پتانسیل خلاق دو رگه سازی فرهنگی
- ۱۸۶..... ۲-۷-۴. به سوی یک قرارداد فرهنگی؟

فصل ۳. خوشنای، پیش بینی و جلوگیری از بیماری روحی..... ۱۸۹

مترجم: دکتر محمدحسن خانی

- ۱۹۱..... ۳-۱-۱. بیماری های جدید روح (جولیا کریستوا)
- ۱۹۲..... ۳-۱-۱. آیا ما "روح" داریم؟
- ۱۹۶..... ۳-۱-۲. آیا روح می تواند دست به شورش بزند؟
- ۱۹۹..... ۳-۱-۳. روانکاوی، یک خلاقیت با قوه ابتکار سرکش
- ۲۰۰..... ۳-۲. تراکم زمان و بیماری روح (دنیز بملادیر)
- ۲۰۱..... ۳-۱-۲. زمان در دنیای امروز
- ۲۰۲..... ۳-۲-۲. زندگی در خط سرعت
- ۲۰۴..... ۳-۳. محرومیت و بیماری روح (آدالبرتو بارنو)
- ۲۰۵..... ۳-۱-۳. ایجاد یک راهکار جامعه - درمانی
- ۲۰۷..... ۳-۲-۳. عوامل اصلی بیماری زا
- ۲۰۹..... ۳-۳-۳. ناامنی
- ۲۱۰..... ۳-۳-۴. فقدان عزت نفس و خودباوری
- ۲۱۳..... ۳-۴. نتیجه گیری: در جستجوی زمان گمشده، به سوی اخلاقیات آینده

فصل ۴. علم، معرفت و بصیرت..... ۲۲۱

مترجم: دکتر هنگامه خسروانی شریعتی

- ۲۲۱..... ۴-۱. تأثیر انسان بر تغییر و تحولات ژنتیک

- ۲-۴. آیا انتخاب طبیعی می‌تواند منجر به تکامل شود؟ (ادوارد ویلسون)..... ۲۲۳
- ۱-۲-۴. ارگانسیم‌های تعدیل یافته ژنتیکی..... ۲۲۳
- ۲-۲-۴. خطرات مهندسی ژنتیک..... ۲۲۵
- ۳-۲-۴. مهندس ژنتیک در انسان..... ۲۲۸
- ۳-۴. از رمز و راز ژنتیک تا تدابیر مولکولی (جک تستارد)..... ۲۳۱
- ۱-۳-۴. کنترل و نظارت بر روی فرآیند ژنتیک از واقعیت تا حکایت..... ۲۳۳
- ۲-۲-۴. پتانسیل کاربرد ژنتیک..... ۲۳۸
- ۳-۳-۴. کاهش سرکوبی احساسات (نگرانی‌ها) در زوجین..... ۲۴۴
- ۵-۳-۴. تولید جنین به میزان فراوان..... ۲۴۴
- ۶-۳-۴. انتخاب بهترین جنین (رویان) از نظر کیفیت..... ۲۴۵
- ۷-۳-۴. تغییر شکل جنین انتخاب شده به نوزاد..... ۲۴۵
- ۸-۳-۴. مواردی از پیامدهای جدی..... ۲۴۵
- ۴-۴. چالش سیاسی در مهندسی ژنتیک (ژیان وانیمو)..... ۲۴۹
- ۱-۴-۴. طبیعت و علم اخلاق..... ۲۵۰

فصل ۵. چهره‌ای جدید نژادپرستی..... ۲۵۳

مترجمان: دکتر محمدرضا سعیدآبادی / مهرناز پیروزی

- ۱-۵. ژن‌پرستی، نژادپرستی و چشم‌انداز نسل‌گشی ژنتیکی (جورج آس)..... ۲۵۳
- ۱-۱-۵. جهان شمولی ژنتیکی یا ژن‌پرستی (ژنیسم)؟..... ۲۵۴
- ۲-۱-۵. چشم‌انداز نسل‌گشی ژنتیکی..... ۲۵۷
- ۳-۱-۵. چه می‌توان کرد؟..... ۲۵۹
- ۴-۱-۵. نتیجه‌گیری..... ۲۶۱
- ۲-۵. ژنوم، زیست‌شناسی و نژادپرستی (نویسنده: اکسل کان)..... ۲۶۲
- ۳-۵. ریشه‌های تخیلی نژادپرستی (آشیل ام پمپ)..... ۲۶۸
- ۱-۳-۵. تعصبی بی‌اساس؟..... ۲۶۹

۴-۵. چهره در حال تغییر نژادپرستی (الیکیا ام بوکولو) ۲۷۵

۴-۵-۱. دیدگاهی بدبینانه ۲۷۶

فصل ۶. نتیجه‌گیری: در جستجوی زمان گذشته؛ به سوی اخلاقیات آینده ۲۸۱

مترجم: دکتر محمدحسن خانی

مراجع و منابع ۲۸۹

www.ketab.ir

«بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ»
 وَلَقَدْ آتَيْنَا دَاوُودَ وَ سُلَيْمَانَ عِلْمًا وَقَالَا الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي
 فَضَّلَنَا عَلَى كَثِيرٍ مِنْ عِبَادِهِ الْمُؤْمِنِينَ
 (قرآن کریم، سوره مبارکه النمل، آیه شریفه ۱۵)

سخن ناشر

فلسفه وجودی دانشگاه امام صادق علیه السلام که از سوی ریاست دانشگاه به کرات مورد توجه قرار گرفته، تربیت نیروی انسانی‌ای متعهد، باتقوا و کارآمد در عرصه عمل و نظر است تا از این طریق دانشگاه بتواند نقش اساسی خود را در سطح راهبردی به انجام رساند.

از این حیث «تربیت» را می‌توان مقوله‌ای محوری یاد نمود که وظایف و کارویژه‌های دانشگاه، در چارچوب آن معنا می‌یابد؛ زیرا که «علم» بدون «تزکیه» بیش از آنکه ابزاری در مسیر تعالی و اصلاح امور جامعه باشد، عاملی مشکل ساز خواهد بود که سازمان و هویت جامعه را متأثر و دگرگون می‌سازد.

از سوی دیگر «سیاست‌ها» تابع اصول و مبادی علمی هستند و نمی‌توان منکر این تجربه تاریخی شد که استواری و کارآمدی سیاست‌ها در گرو انجام پژوهش‌های علمی و بهرمندی از نتایج آنهاست. ازاین منظر پیشگامان عرصه علم و پژوهش، راهبران اصلی جریان‌های فکری و اجرایی به حساب می‌آیند و نمی‌توان آینده درخشانی را بدون توانایی‌های علمی - پژوهشی رقم زد و سخن از «مرجعیت علمی» در واقع پاسخ‌گویی به این نیاز بنیادین است.

دانشگاه امام صادق علیه السلام درواقع یک الگوی عملی برای تحقق ایده دانشگاه اسلامی در شرایط جهان معاصر است. الگویی که بیش از «ربع قرن» تجربه دارد و هم اکنون ثمرات نیکوی این شجره طیبه در فضای ملی و بین‌المللی قابل مشاهده است. طبعاً آنچه حاصل آمده محصول نیت خالصانه و جهاد علمی مستمر مجموعه بنیانگذاران و دانش‌آموختگان این نهاد است که امید می‌رود در طلوعه دور جدید فعالیتش بتواند به توسعه و تقویت آنها در پرتو عنایات حضرت حق تعالی، اهتمام ورزد.

معاونت پژوهشی دانشگاه امام صادق علیه السلام با توجه به شرایط، امکانات و نیازمندی جامعه در مقطع کنونی با طرحی جامع نسبت به معرفی دستاوردهای پژوهشی دانشگاه، ارزیابی سازمانی - کارکردی آنها و بالاخره تحلیل شرایط آتی اقدام نموده که نتایج این پژوهش‌ها در قالب کتاب، گزارش، نشریات علمی و... تقدیم علاقه‌مندان می‌گردد. هدف از این اقدام - ضمن قدردانی از تلاش خالصانه تمام کسانی که با آرمان و اندیشه‌ای بزرگ و ادعایی اندک در این راه گام نهادند - ترک کاستی‌ها و اصلاح آنها است تا از این طریق زمینه پرورش نسل جوان و علاقه‌مند به طی این طریق نیز فراهم گردد؛ هدفی بزرگ که در نهایت مرجعیت مکتب علمی امام صادق علیه السلام را در گستره بین‌المللی به همراه خواهد داشت. (ان شاء الله)

ولله الحمد

معاونت پژوهشی دانشگاه

مقدمه

کاروان تمدن بشری از آغاز تاکنون فرازا و فرودهای گوناگونی را پشت سر نهاده است. انسان‌ها با برخورداری از موهبت خرد که خالق گیتی در وجودشان به ودیعت نهاده، در تکامل تاریخ حیات خویش تلاش نموده و اسباب معیشت و ابزار مورد نیاز زندگانی خود را پیوسته تکامل بخشیده‌اند. اجتماعات کوچک و تمدن‌های بسیط ابتدایی به مرور زمان جای خود را به شهرها، کشورها و تمدن‌های پیشرفته و پیچیده امروزی داده و دستاوردهای سترگ علمی و صنعتی زندگی آدمیان را به ویژه در دو سده اخیر کاملاً دگرگون و در عین حال با چالش‌ها، بحران‌ها و بیم و امیدهای گوناگون مواجه ساخته است.

در دوران باستان تمدن‌های بزرگ وراقی بشری در شرق رشد و بالندگی داشته و تمدن گسترده ایران باستان، چین، هند و مصر تأثیر شگرفی در تکامل تاریخ بشری و ارتقاء دانش‌ها و علوم مختلف از خود برجای نهاده و در واقع پایه‌های تمدن جدید در غرب بر شالوده‌های تمدن بشری در شرق بنا نهاده شده است. در مغرب زمین، یونان باستان که از آن می‌باید به دروازه تمدن اروپا یاد کرد در سده‌های قبل از میلاد با درخشش آموزه‌های فلاسفه و حکمای بزرگی مانند سقراط، افلاطون و ارسطو بر تارک تاریخ

تمدن بشری پرتو افکند به گونه‌ای که دوران روشنگری در مغرب زمین در قرن هیجدهم نوعی بازگشت به عصر درخشش عقلانیت و حکمت در دوران طلایی یونان باستان قلمداد می‌شود. یونان باستان در آن دوران از دولت شهرهای کوچک با نظام‌های سیاسی خاص تشکیل شده بود و آتن پایتخت فرهنگی آن تمدن در برهه‌ای از تاریخ دارای نظام دموکراسی مستقیم بود. آن گونه که از آثار و آموزه‌های متفکران و حکمای مشهور یونانی و فروع تاریخ تمدن کهن آن هویداست اخلاق و هنجارهای اخلاقی و گفتمان پیرامون آن با اجتماع و سیاست در آن دوران پیوند و آمیختگی عمیق داشته است. واژه «اخلاق» در زبان عربی و فارسی عمدتاً به معنی خلق و خوی به کار می‌رود که بیشتر ناظر به رفتار فردی است، اما معادل یونانی این واژه (ethos) بوده که به مجموعه عادات و رفتارها در نظام اجتماعی اطلاق می‌شده است. گفته شده که در یونان باستان، امری را اخلاقی می‌شمردند که با قوانین اجتماعی و عادات مالوف در جامعه همخوانی و سازگاری داشته و حکمای آن دیار نیز در آن دوران علی‌الاصول مروج این آموزه بودند. بر همین اساس وقتی در سال (۳۹۹ ق.م) سقراط سألخورده را که افلاطون وی را فرزانه‌ترین حکیم یونان باستان می‌دانست به اتهام اغوای جوانان به اعدام محکوم کردند وی ضمن ایراد دفاعیه‌ای مشهور، در مقابل رأی دادگاه تمکین کرد و نقشه دوستانش را در مدت میان محکومیت و اعدام برای فرار از زندان نپذیرفت. رونق یونان باستان به ویژه آتن با جنگهای داخلی و سپس کشورگشاییهای فیلیپ و اسکندر به سر آمد و عصر امپراتوری و جهان شهری (cosmopolitan) فرا رسید. با گسترش آئین مسیحیت در امپراتوری و گرویدن امپراتور کنستانتین به آئین حضرت مسیح (ع)، ارزش‌های اخلاقی مطلوب دین مسیحیت در میان مردم با هدایت متولیان مذهبی و نهاد کلیسا گسترش یافت. در آن دوران ارزش‌های اخلاقی

مرتبط با حیات پس از مرگ مانند آموزش و تلاش برای سعادت و نیکبختی در آخرت از طریق توجه به آموزه‌های اخلاقی آئین مسیحیت که مورد تأکید کتاب مقدس قرار داشت در میان پیروان و مؤمنان مسیحی با تفاسیر کلیسا ترویج می‌شد. در سده‌های میانه هر چند شعله دانش به ویژه علوم تجربی در اروپا فروغی نداشت اما بر پایه نظام اخلاقی پذیرفته شده به تعبیر ماکس وبر، دغدغه و اندیشه عمده عموم مردم آموزش و رستگاری بود.

جنبش اصلاح مذهبی، آغاز رنسانس یا تجدید حیات علم و فرهنگ و استفاده از روشهای علمی و تجربی در بهره‌کشی از طبیعت، انقلاب صنعتی و افول قدرت کلیسا، زندگی اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی مردم و به تدریج ارزش‌ها و هنجارهای اجتماعی را دگرگون ساخت. انسان جدید می‌اندیشید که با تکیه کامل بر خرد خویش و فتح قله‌های پیشرفت در طبیعت و مهار کردن بیماری‌ها و مخاطرات طبیعی و گشودن پیوسته دروازه اختراعات و اکتشافات جدید، کلید خوشبختی خود را در این جهان خاکی یافته است. فرهنگ سودگرایی و اخلاق سودگرایانه به تدریج بر دغدغه آموزش سده‌های میانه چیره شد. از سوی دیگر لازمه توسعه و پیشرفت تمدن و کسب سود بیشتر از طریق به خدمت گرفتن دستاوردهای علمی و صنعتی، بهره‌کشی بی‌محابا از طبیعت و مواهب و معادن و ذخایر طبیعی آن گردید. استفاده لگام گسیخته از طبیعت به تدریج در عین تسهیل زندگی آدمی، مشکلات و مصائب گوناگونی را برای انسان‌ها و شرکاء دیگر آدمیان بر روی کره زمین فراهم ساخت. دستاوردهای علمی بشر و اختراعات و اکتشافات گوناگون به ویژه در دو قرن گذشته انقلابی سترگ در حوزه صنعت، کشاورزی، ارتباطات، حمل و نقل، انرژی، تسلیحات و بهداشت و درمان، آموزش و مانند آنها را رقم زد. از سوی دیگر مناسبات اجتماعی، سیاسی، فرهنگی و اخلاقی نیز همگام با پیشرفت‌های جدید با دگرگونی‌های

عمده مواجهه شد. نظام‌های خودکامه در اشکال مختلف آن جای خود را به تدریج به نظام‌های دموکراتیک یا مردمسالار داده و دولت‌ها ناگزیر شدند که در معادلات خود پدیده نوظهوری به نام «افکار عمومی» را مورد ملاحظه قرار دهند و بر خلاف گذشته پایه‌های قدرت و اقتدار خویش را نه بر حربه شمشیر بلکه بر عمود خیمه «رضایت و پذیرش عمومی» استوار سازند. از سوی دیگر دستاوردهای فنی و علمی و ارتقاء تکنولوژی و انقلاب سخت افزاری و نرم‌افزاری، نوع زندگی و معیشت انسان‌ها بر روی کره خاکی را به ویژه در نیمه دوم قرن بیستم تغییر داد و این امکان را برای آحاد مردم فراهم کرد که به تعبیر یکی از نویسندگان این اثر، با یک کامپیوتر کوچک، بخش عمده نیازهای معیشتی و علمی خود را تأمین و پول و سرمایه و سهام را در بازارهای جهانی با حجم بالا جایگزین نمایند. روی دیگر سکه تمدن جدید که دغدغه نویسندگان مقالات مربوط به کتاب «آینده ارزش‌ها» است ناظر به مخاطرات و تهدیدهای لگام گسیخته تمدن جدید برای جامعه بشری است. این رویکرد به بازشناسی تهدیدهای بعضاً ویرانگر تمدن جدید بشری به ویژه در حوزه فرهنگ و اخلاق و منابع محدود طبیعی برای آیندگان می‌پردازد و آموزه «آنی اندیشی و فوریت‌گرایی» را گونه‌نگری غیر مسوولانه به منابع طبیعی و اخلاق و مناسبات انسانی که به سرعت نسل‌های آتی را با بحراناها و مخاطرات جدی مواجه خواهد ساخت تلقی کرده و مورد نقد قرار می‌دهد.

نویسندگان این مجموعه که گزیده‌ای از مقالات آنان در این کتاب انتخاب و ترجمه شده است از بیم‌ها و امیدها و دل‌نگرانی‌ها و دغدغه‌های خود از پیامدهای توسعه و پیشرفت دانش و همچنین استفاده بی‌پروا از منابع طبیعی و دستکاری‌های فزاینده بشر در امور طبیعی با استفاده از ابزارهای نوین تکنولوژیک بدون توجه کافی و مسئولانه به ارزش‌های اخلاقی و

انسانی و همچنین احساس مسئولیت جدی در باره نسل‌های آینده سخن گفته و روان رنج دیده آدمی در دوران جدید و فقدان یا کاهش آرامش وی را علیرغم آسایش نسبی به تصویر کشیده و بعضاً از گسترش بیماری‌های روحی و روانی جدید به ویژه در نتیجه شکاف طبقاتی و گسترش حاشیه نشینی و تعمیم فقر و فاقه در کشورهای عقب مانده و در حال توسعه و حتی در کشورهای توسعه یافته سخن گفته‌اند.

جهان امروز همانگونه که نویسندگان این اثر با نگرش‌های مختلف یادآور شده‌اند در هزاره سوم با بحران «ارزش‌ها» روبروست. سلطه آهنین علم و تکنولوژی و مناسبات اقتصادی نابرابر و قفس آهنین نظام سرمایه‌داری و زندگی مادی و بدون روح و کمرنگ شدن جدی معنویت و جایگزینی علم و تکنولوژی، هویت انسانی و ارزش‌های متعالی اخلاقی را با مخاطرات جدی مواجه ساخته است. سؤال اساسی که محور گفت‌وگو صاحب‌نظران این اثر که نوعاً از دانشمندان و متفکران پر آوازه رشته علمی خود هستند بر این نکته متمرکز شده است که «ارزش‌ها در آینده به کجا و به کدام سو خواهد رفت؟» آیا در انقلاب سوم صنعتی دغدغه حفظ و تحکیم یک رشته قواعد منسجم فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی و سیاسی در کنار تحولات و تطورات علمی و فنی دنبال می‌شود؟ چیره شدن انسان بر طبیعت و بهره‌برداری بی‌پروا و آزمندانه از منابع محدود آن تا چه حد منافع و مصالح طبقات مختلف را در جوامع بشری به ویژه در کشورها و جوامع در حال توسعه تأمین و تا چه حد بر اساس انصاف و عدالت دستاوردهای آن توزیع می‌شود؟ چگونه انسان‌ها می‌توانند به نیازهای صرفاً منحصر شده به زمان حال و زمان خود بیندیشند و مسئولیت خود در قبال تأمین نیازهای نسل‌های آینده را به بوتۀ نسیان و غفلت بسپارند؟ چگونه بشر می‌تواند دیگران و نسل‌های آینده را به شیوه‌ای منصفانه‌تر در ثمرات و مواهب تمدن امروز

شده است. اوج دغدغه دانش مهندسی ژنتیک مربوط به مقوله «شبیه سازی انسان» است که گفتمان مناقشه آمیز و اندیشه برانگیزی را پیرامون پیامدهای آن به ویژه در حوزه اخلاق میان دانشمندان، متولیان مذاهب و ادیان و همچنین علماء اخلاق برانگیخته است، زیرا گزینش ژنتیکی در ایجاد «ابر انسان» با چالش‌های جدی در حوزه حقوق، اخلاق و مذهب روبرو است.

البته لازم به یادآوری است که دستاوردهای علمی یاد شده در حوزه دانش پزشکی امیدهای زیادی را در جلوگیری از بیماری‌ها و یا درمان آنها ایجاد نموده ولی با توجه به توسعه روز افزون دانش «مهندسی ژنتیک» ابعاد اخلاقی و هنجاری مرتبط با این پدیده به ویژه نسبت به نسل‌های آینده محل نگرانی و مناقشه قرار دارد. نویسندگان مقالات کتاب «آینده ارزش‌ها» در واقع بر گفتمان مهمی انگشت تأکید نهاده و آن «اصل مسئولیت انسان‌ها و دولت‌ها» نسبت به پیامدهای خاسته یا ناخواسته دستاوردهای تمدن صنعتی و مادی جدید بر زندگی، ارزش‌ها و نظام ارزشی و حتی معیشتی انسان‌ها به ویژه نسل‌های آتی است. به همین جهت از ضرورت «مدیریت زمان» و «اخلاق آینده محور» سخن گفته شده و بر این نکته اساسی تأکید شده است که چگونه باید مفهوم «زمان» را در عصر جهانی شدن و شتاب روز افزون دانش بشری بازسازی و از اضمحلال محیط زیست برای نسل‌های آینده افول ارزش‌های اخلاقی و انسانی در جهانی که به سرعت در حال دگرگونی است جلوگیری و یک نظام هنجاری متناسب با تمدن جدید ایجاد کرد؟ از مظاهر آشکار تمدن جدید و پیامدهای جهانی شدن و حاکم شدن اخلاق سودگرایانه، افول شعلة شمع انصاف، مروت، دادگری و ارزش‌های اخلاقی و معنوی است. به تعبیر ویلیام تاب در کتاب «فیل بی اخلاق» *The amoral elephant* فیل غول پیکر تمدن جدید و روند شتابنده جهانی شدن، عدالت اجتماعی و ارزش‌های اخلاقی را در صورت غفلت در کام خود فرو خواهد برد. با

توجه به پیشرفت سریع و روزافزون علم و تکنولوژی قطعاً دغدغه‌ها و نگرانی‌های مربوط به نسل‌های آینده و منابع محدود طبیعی مربوط به آنان و همچنین جایگاه اخلاق و هنجارهای اخلاقی در جوامع بشری در سال‌ها و دهه‌های آتی مضاعف خواهد شد و به تعبیر یکی از نویسندگان این مجموعه، در تحقیق پیرامون آینده ارزش‌ها ما نمی‌توانیم این سؤال اساسی را که ما از ارزش چه خواهیم ساخت را دست کم بگیریم.

محمدرضا احمدی طباطبایی

www.ketab.ir